

Előrejelzései szerint, a születési számok újbóli növekedése nyomán a tagországok többségében hamarosan újra tanári munkaerőhiány fog jelentkezni. Kérdés, mi lesz ennek a következménye, megismétlődnek-e a hatvanas évek végi jelenségek (a diákok és a tanári mozgalmak radikalizálódása). Ha ezt nem tartja is valószínűnek a szerző, azt biztosnak látja, hogy az újabb feszültségek elkerülhetetlenek, és hogy a tanári életkörülmények milyensége, e nemzetközi folyamatok

függvényében való alakulása különös jelentőségre tesz szert a tagországok jövőjének alakulásában.

Talán e rövid ismertetés is meggyőzi az olvasót, hogy *Guy Neave* könyvének részletesebb megismerése megkerülhetetlen (ám tanúsítom: nem minden élvezet nélküli) feladata minden, a tanári szakmával foglalkozó vagy annak alakulására befolyással bíró politikus, szakértő vagy érdeklődő számára. Külön ajánlom a tanárképzésben oktatók figyelmébe!

(*Guy Neave: The Teaching Nation. Prospects for teachers in the European Community.* Pergamon Press, Oxford, New York etc., 1992.)

NAGY MÁRIA

Megvan a tankönyv is...

Régi felismerés, hogy az azonos problémával küszködők csoportjai könyvnyelven találnak megoldást bajaikra, mint az egyéni megoldáskereső. Ez a felismerés az alapja a problémamegoldó csoportok kiterjedt mozgalmának, s ez vezetett el ahhoz a felismeréshez is, hogy a leghatékonyabb problémamegoldás az *önsegítés*. Az *önsegítő* csoportok eredményességének első számú titka, hogy az *önszervezés* már fél megoldás, hiszen a problémák egy része éppen abból ered, hogy úgy gondoljuk, egyedül vagyunk... Az *önsegítő*, *önszervező* csoportmozgalmak nagy felhajtóereje az összefogás és a közös megoldáskereső, az „együtt erősebbek vagyunk, mint egyenként” csoportdinamikai értéke, élménye.

Első személyes élményeim az ÁMK-mozgalomról azt sugallták, hogy közös problémákkal küszködő kollégák *önsegítő* csoportjaival van dolgunk. Az általános művelődési központok (hogy feloldjuk a körön belüliek számára oly hétköznapi betűszót, az „áemkát”), akár akarták, akár lettek (vagy – szakszerűbben – akár organikus, akár bürokratikus innováció eredményeképpen születtek), minden-

képpen *problematikusak*. Irányítási szempontból a különleműek egyöntetűségének igénye, szakmai szempontból legalább 4-5 féle szakma békés és termékeny együttélésének igénye, használói szempontból az autonómia versus kiszolgáltatottság, illetve az öntevékenység versus kiszolgáltatás dilemma okoz problémát. A mozgalom bölcsőjét ringatók (építészek, művelődésméleti szakemberek, megszálottak és mások) a nem ÁMK-ként működő óvoda-iskola-művelődési házkönyvtár stb. különállását hangsúlyozták problémaként, s (többnyire) elfelejtkeztek érdemben törődni az együttműködésből adódó problémák megoldásával. Ezért volt szükség öntevékeny problémamegoldó csoportokra, így született az ÁMK-mozgalom, az ÁMK-lobby.

E több mint húsz éves, többször megírt történet ma már, eredményei felől szemlélve csak nosztalgiazásra vagy az egyneműsített művelődésirányítási korszak „bezzeg-gyermekkénti” felemlegetésre való, csakak...

Nem érdemes-e eltűnődni azon, hogy e mozgalomnak kialakult az ér-

dekérvényesítése, kialakult a hálózata (megyei munkaközösségei), törvényi legitimitása, könyvtárnyi irodalma, s most végre itt van a tankönyve is. Mit jelent mindez? Vajon *Trencsényi László* múlik-e, hogy csak 1993-ban, s nem mondjuk 13 évvel korábban, 1978-ban született meg ez a tankönyv? Aligha. *Trencsényi* ugyanis 15 éve is megírhatta volna, ha nem is ugyanezt, de „komplex tudású humán szolgáltató szakemberek” (ő hívja így, nem én – P. G.) tankönyvét. Annak, hogy nem akkor, hanem most született meg ez a tankönyv, nemcsak az az oka, hogy akkor még egy nagy, országos, reprezentatív, esettanulmányra épülő kutatás előtt volt, hanem az is, hogy akkor a mozgalom még a proto-szakszerzési állapotban szerveződött, s inkább szüksége volt nyomásgyakorlókra, mint szakképzett emberekre, tankönyvekből épülő szaktudásra.

A tankönyv más. Ez már nem mozgalmi dokumentum, hanem a kanonizálódás első lépése. Ebben a fázisban az apostolok már nem a megváltóra, hanem az apostolokra hivatkoznak. *Trencsényi* maga találta ki az Óperenciás-tenger partján az egységes művelődésről álmokat szövögető tündérlány és a bürokratikus recentralizáció láb-szagú bakája ÁMK-kat eredményező frigyének mondáját, de úgy vegyük át tőle magától: „tündéri” ártatlansággal idézi, mint az „ÁMK keletkezéséről szóló közkeletű tanmesét”. A hívők ráismernek, az eredet homályba vész, a szószekekről pedig már idézni lehet. Írva vagyon. Kész a Könyv. S igaz ugyan, hogy az Óperenciás-tenger el-mocsarasodott, mert vízpótlása mára megoldatlan, a tündérlány öregszik, csúnyul, utolsó kérője lábanyomát rég belepte a gaz, a baka pedig... nos a baka hol is mosna lábat, ha egyszer kiszá-

radt a tenger, de ez mit sem számít, mert volt egyszer egy tündérlány, aki az Óperenciás-tenger partján stb. Ezt a történetet már nem kell kitalálni, ezt a történetet meg kell tanulni. A reformátorok még messze vannak.

A könyv pedig... a könyv pedig egy jó tankönyv. Benne van minden, amit tudni lehet és tudni kell. A tanítás az ÁMK-tradíciókkal kezdődik (megjegyzem a források feltárása is *Trencsényi* érdeme, a többi apostol hajlamos volt előzmény és eredet nélkülinek, mintegy szepülőtelenül fogantnak tekinteni az ÁMK-t), amelyek között nemcsak az angolszász Community Centerek, hanem a Gárdonyi-féle néptanítói komplexitás is megnevezetetik.

Az olvasó alapos háttérvázzatot kap a művelődéseméleti forrásvidék becserkészéséhez, majd képzeletben az intézménybe „lépve” a működtetés technikáinak és képességeinek megismeréséhez. A kis könyvecske elismerésre méltóan meg van szerkesztve, az egyes fejezetek címlapja leírja a fejezet felépítését, a fejezet végén munkáltató feladatok találhatóak. A kötet folyamatosan utal az egy évvel korábban megjelent szöveggyűjteményre, amelyet *Vaikó Éva* szerkesztett, s éppúgy az egri és a budapesti tanárképző főiskolákon, valamint a Művelődési Intézet tanfolyamain tanuló hallgatók tájékoztatására szolgál, mint a tankönyv. A jó tankönyvből tanulni lehet. Magam megtanultam, hogyan lehet egy kiterjedt, sokféle és sokfelől eredő alkalmazott tudásanyagot ökonomikusan, a hallgató figyelmét folyamatosan lekötve, fantáziáját megmozgatva „tálatlani”. Derekas apostoli cselekedet. Arról pedig nem az apostol tehet, hogy idő múltával tanná nemesedik, ami kísérleti tétel volt egykoron.

Trencsényi László: Kis kézikönyv az Általános Művelődési Központokról. OKT – Mikszáth Kiadó, 1993. 74 o.)

PÖCZE GÁBOR